

УДК 338.433:634/635

JEL Classification: F16

Дмитро Ядранський

Класичний приватний університет,
вул. Жуковського, 70 Б, м. Запоріжжя, 69002, Україна
д.соц.н., доц. кафедри соціології та соціальної роботи

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗАСТОСУВАННЯ ВАРТІСНИХ ТЕОРІЙ ДЛЯ ОЦІНКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПРАЦІ

Анотація. В статті наголошується на неспроможності пояснення вартості в сучасній економіці за допомогою трудової та маржиналістської теорії. Проводиться аналіз сучасної альтернативи зазначеним теоріям – теорії інформаційної праці. Встановлено нездатність сучасних теорій інформаційної вартості адекватно схарактеризувати процес появи сучасної вартості. За результатами аналізу встановлено основну проблему для моделювання вартості інформаційної праці – яка полягає у відсутності належного емпіричного забезпечення даного процесу.

Ключові слова: теорія вартості, маржиналістська теорія, інформаційна теорія вартості, інформаційна праця, товар, інформація

Дмитрий Ядранский

АНАЛИЗ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ПРИМЕНЕНИЯ СТОИМОСТНЫХ ТЕОРИЙ ДЛЯ ОЦЕНКИ ИНФОРМАЦИОННОЙ РАБОТЫ

Аннотация. В статье рассматривается неспособность объяснения стоимости в современной экономике с позиций трудовой и маржиналистской теории. Проводится анализ современной альтернативы указанным теориям – теории информационного труда. Установлена неспособность современных теорий информационной стоимости адекватно охарактеризовать процесс возникновения стоимости. На основании анализа установлена основная проблема для моделирования стоимости информационного труда, которая заключается в отсутствии надлежащего эмпирического обеспечения данного процесса.

Ключевые слова: теория стоимости, маржиналистская теория, информационная теория стоимости, информационный труд, товар, информация.

Dmytro Yadranskyi

Classic Private University
 Zhukovskogo Str., 70 B, Zaporizhzhya, 69002, Ukraine
PhD, Assoc. Prof., Department of Sociology and Social Work

ANALYSIS OF OPPORTUNITIES VALUE THEOREMS FOR SAFETY ASSESSMENT INFORMATION

Abstract. *In the article it is marked on insolvency of explanation of cost in a modern economy by labour and valued theory. The analysis of modern alternative to the noted theories – theory of informative labour is conducted. Inability of modern theories of informative cost is set adequately to characterize process of appearance of modern cost. As a result of analysis a basic problem is set for the design of cost of informative labour – which consists in absence of the proper empiric providing of this process.*

Keywords: *theory of cost; valued theory; informative theory of cost; informative labour; commodity; information.*

Актуальність теми дослідження. Значна кількість публікацій, щодо теоретичних проблем ціноутворення свідчить про існування наукової уваги до цього напрямку економічних досліджень. Ця увага є досить очевидною в контексті сучасних суспільних трансформацій пов'язаних із тотальною інформатизацією практично усіх суспільних процесів. Віртуалізація процесу виробництва та споживання продукту ставить під сумнів постулати класичних економічних вартісних теорій. Останнє стає все більш відчутним в економічних практиках, що не може не викликати наукової уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Звертає на увагу, що попри значну кількість сучасних наукових праць пов'язаних із формуванням теорії визначення вартості, всі праці переважно зводяться до критики існуючих підходів при том що сама критика є досить упередженою. Так в цілому цікавий підхід до одночасного розгляду теорій Маркса (як ідеологічного базису) та теорій Кантаровича та Новожилова в контексті їх генези містить досить упереджений висновок про хибність теорії К.Маркса. Основним недоліком теорії трудової вартості Р. Кемпбел вважає зацикленість К.Маркса на тому що вартість є результатом виключно праці [1]. На думку того ж автора «традиційні марксистські підходи не давали ефективних відповідей, бо вони не тільки неправильно розуміли вартість, а й навіть не вивчали цієї категорії в контексті раціонального розміщення виробничих ресурсів».

Однак відразу ж за цим зазначається, що «сучасне західне суспільство вже давно концептуально виховується на розумінні того, що раціональне розміщення виробничих ресурсів є наслідком саморегулюючої дії системи ціноутворення...». В такому сенсі має місце або помилка перекладу, або неналежне авторське розуміння відмінності ціни та вартості.

Адже сам К. Маркс зазначав, що «якщо кількість товарів на ринку більше або менше, ніж попит на них, то мають місце відхилення ринкової ціни від ринкової вартості» [2, с. 203]. К. Маркс розводив ціну та вартість. При цьому говорячи про проблему вартості та розміщення ресурсів (що було зроблено Кантаровичем та Новожиловим) ми в першу чергу говоримо саме не про ціну, а саме про вартість ресурсів, яка відрізняється їх кількістю. Очевидною, на наш погляд, є передчасність інтеграції вартісних теорій та теорій ціни, що має місце у підході Р. Кемпбела.

Як зазначають Н. Малахова та А. Літвиненко «представники трудової теорії вартості не заперечували впливу на ціну попиту і пропозиції. Проте основна думка їх теорії полягає в тому, що вартість – це природна, внутрішня ціна товару, її об'єктивна властивість. Ціна є проявом закону вартості, а вартість є законом цін, тобто узагальненим вираженням ціни.

Вартість – це основа ціни, базис, на якому або навколо якого утворюються ціни на ринку [3]. Дослідники справедливо відмічають, що ціни визначаються вартістю й слідує за нею. Зміна цін підпорядкована закону вартості. Однак пов'язуючи це із зміною витрат трудового часу, потрібного для виробництва одиниці товару. Досить системні дослідження на сучасну верифікацію трудової теорії вартості провів російський дослідник К.К. Вальтух (російський розробник теорії інформаційної вартості) [4]. В зазначеній праці наведено переконливі розрахунки та досить змістовні пояснення на підставі яких робиться висновок: «справедливо наступне: в сучасній економічній науці не існує альтернативи теорії вартості (трудова вартості – Д. Я.) в поясненні властивостей ціноутворення, фіксованих статистикою, – як стосовно загальному рівню цін, так і стосовно до системи галузевих цін. Зазначимо насамперед, що дві концепції, багато десятиків років запропоновані в літературі в як альтернативу теорії вартості, – концепція граничної корисності як закону цін і концепція цін рівноваги попиту і пропозиції – до цього часу не операціоналізовані до масового використання, та не забезпечені системною статистикою ціноутворення. Щоправда звертає на увагу той факт, що останні дослідження датовані 2000 роком (всі розрахунки здійснено в діапазоні з 1960-х до 1990-х років), у той час як тотальна інформатизація суспільства почалась в 2000-ні. Фактично дослідники не вдалося повною мірою зафіксувати сучасні інформаційні процеси та констатувати їх вплив на дану теорію.

На наш погляд, в умовах інформаційного суспільства час як вихідна категорія перестає відігравати ту роль яку відігравав в суспільстві індустріальному, адже все більшою мірою залежить від праці інтелектуальної. Більш того, використання витрат часу в якості базису для встановлення вартості стикається ще з однією проблемою. За часів К.Маркса в якості обмеження виробництва виступали ресурси. Праця розглядалась як виробничий ресурс у той час як на сьогодні праця перетворюється на ресурс суспільний (тобто є необхідною умовою для участі у суспільному житті). До того ж її дефіцит постійно наростає. Витрати часу на товар, будучи пов'язані із можливою заміною (інформатизацією) вже недостатньо повно відображають суспільні витрати часу (адже на сьогодні не встановлено чіткого зв'язку між впливом продуктів розумової праці на процес використання живої праці). Більш того, дефіцит доступу до праці (з боку потенційних працівників) робить час основним об'єктом конкурентної боротьби за доступ до праці як суспільного ресурсу. В такому контексті можна визнати подвійну цінність праці: як економічного ресурсу з боку капіталу та як ресурсу соціального з боку домогосподарств. Це зумовлює увагу до маржиналістської теорії, яка власне і сама зазнає певної критики.

Ланкастер Б. в книзі "Математична економіка" визнає складнощі з використанням маржиналістського аналізу. "Протягом тривалого часу економісти-теоретики визнавали що керівництво фірм не розмірковує маржиналістськими термінами. Такий стан пов'язаний з плутаниною між умовами оптимізації та ефективними методами розрахунків безпосередніх рішень" [5, с. 29].

Прихильники даної теорії вважали, що основу вартості і, відповідно, ціни товару становить його корисність. Стверджується: вартість (цінність) не може бути властивістю, що об'єктивно належить речі. Корисність товару суб'єктивно оцінює той, хто його купує і використовуватиме споживчі властивості речі [6, с. 131]. В той же час П. Друкер критикуючи твердження, що цінність товару виражається через її ціну. Визначає, що ціна служить фактором «ціноутворення» і не є цінністю [7, с. 90]. Однак, в умовах коли цінність представляє не стільки сам товар скільки процес (або сам факт) його купівлі, питання доцільності використання маржиналістського підходу також можна поставити під сумнів.

За визначенням П. Макаренко «цінність має той товар, який цінний в очах покупця, чий суб'єктивні оцінки й надають виробленому благу властивості цінності. Тільки корисність товару з погляду покупця може надати затратам праці суспільно значимого характеру. Водночас суб'єктивна цінність блага пов'язується з його рідкістю, тобто з розміром запасу, зі ступенем насичення потреби в даному товарі» [6, с. 131]. Однак остання думка робить очевидним той факт, що характеризуючи маржиналістський підхід дослідники звертають

увагу на класичні види ресурсів: капітал, фінанси та працю. При цьому інформація як ресурс – не розглядається. Однак саме інформація (зокрема про розмір запасу або потребу конкретного суб'єкта) в сучасній економічній системі в основному формує цінність блага.

Також в цьому контексті, доречним є зауваженням Е. Долана і Д. Ліндсея, ніхто ще не винайшов «вимірювач корисності», який можна було б приєднати до живої людини і виміряти отриману корисність із тією ж легкістю, з якою можна виміряти артеріальний тиск [8, с. 109].

Постановка проблеми дослідження. Відповідно існуючи суперечки вимагають переосмислення підходів до категорій ціни, цінності та вартості в умовах інформаційного суспільства з інформаційною економікою. Яка є однією з його характерних рис.

Викладення основного матеріалу дослідження. Як зазначає Н.Мамонтова, «нові економічні явища і процеси, що проявилися з середини ХХ ст. — розвиток технологій, структурна перебудова економік, побудова соціально орієнтованих господарств, розуміння значення інформації і знання у господарюванні – призвели до пошуку нових теорій концепцій вартості. Однією з таких концепцій стала інформаційна теорія вартості» [9].

Переходячи до аналізу інформаційної теорії вартості слід звернути увагу на одного із її авторів – Данієла Белла. Свого часу дослідник зазначав, що: «з скороченням робочого часу і зі зменшенням ролі виробничого робітника стає ясно, що знання і способи їх практичного застосування заміщають працю як джерело доданої вартості. В цьому сенсі як праця і капітал були центральними змінними в індустріальному суспільстві, так інформація і знання стають вирішальними змінними постіндустріального суспільства» [10].

В іншій своїй праці Д. Бел зазначає, що в наші дні джерелом вартості у все більшій мірі стає знання, що створює вартість двома шляхами. Перш за все це досягається за рахунок заощадження капіталу. Заміна робітників машинами призводить до економії не тільки праці, але й інвестицій, так як кожна наступна одиниця капіталу більш ефективно і більш продуктивно, ніж попередня, і, відповідно, на одиницю продукції потрібно менше витрат. Якщо говорити про виробництво в категоріях доданої вартості, то створення нових товарів, підвищення ефективності, збільшення обсягів виробництва, зниження собівартості – все це в постіндустріальній економіці є наслідком застосування знань [11, с. 95].

Однак, варто розширити бачення Д. Белла, навівши думки ще одного дослідника інформаційної економіки Тайічі Сакайя, який писав: «нині ми вступаємо в новий етап цивілізації, на якому рушійною силою є цінності, створювані знанням». І далі: «продукція, ... підтверджує доступність її власнику вищих знань, інформації і мудрості, повинна володіти тим, що я називаю цінністю (або вартістю), створеною знанням» [12, с. 348].

Відповідно можна констатувати, що представники цього напрямку вважають, головним джерелом вартості не психофізичні зусилля робітника, а, перш за все, його інтелектуальний потенціал, знання і досвід. Згідно інформаційної теорії вартості, домінуючим типом в структурі суспільної праці є цілісна, переважно інтелектуальна, озброєна сучасними знаннями і методиками праця спрямована на подальше продукування знання та інформації.

Слід звернути також увагу, що використання в умовах інформаційного характеру праці підходів, що уникають встановлення інформаційного наповнення продукту пов'язано також з проблемою, досить вдало сформульованою Л.Шульгіною та В.Мельнічук. Дослідниці вважають, що «споживач ніколи не купує того, що продає постачальник, отже, «цінність» для споживача відмінна від «продукту» виробника. Тобто цінність товару сприймається постачальником та покупцем по різному» [13, с. 74-80].

Найбільш адаптованою до можливостей практичного використання (кількісного виміру ціни) є модель розроблена К. К. Вальтухом [14], виходить з того, що системи об'єктивних економічних оцінок ресурсів до цього часу відсутня... Пропонована ідея отримання оцінок базується на інформаційній теорії вартості. Інформація, зрозуміла в кількісному сенсі, розглядається як міра організації, притаманна матеріальним об'єктам. К. К. Вальтух використовує формулу Клода Шеннона [15, с. 34]. Щоправда сама ця формула має завданням не стільки встановити "кількість інформації» (за К. Вальтухом), скільки

задати вимоги до виміру приросту інформації в системі, що має інформаційну ентропію. Головним, що робить, на наш погляд неможливим практичне використання даної формули є необхідність встановлення математичного очікування кількості інформації, що надходить від джерела інформації. Це ми пов'язуємо із тим, що оскільки в умовах інформаційного перенавантаження, яке має місце в сучасних умовах, виникає необхідність не тільки встановити перелік його джерел, але і ранжувати їх за впливовістю на конкретного суб'єкта. Більш того, частково К. Вальтух і сам визнає недостатню універсальність пропонованого підходу визначаючи, що дана формула може бути розповсюджена лише на фізичні системи [15, с. 38]. Однак ототожнювати індивіда із фізичною системою (що в принципі робить К. Вальтух [15, с. 41]), дає нам додаткові підстави поставити даний підхід під сумнів.

Для розуміння сутності інформаційних процесів та їх зв'язку із суспільними трансформаціями (а відповідно і можливостей використання математичного апарату) варто звернути увагу на працю американського соціолога Мануеля Кастельса, який визначив риси, що складають основу інформаційно-технологічної парадигми. На його думку разом вони складають «фундамент інформаційного суспільства» [16, с. 59-60].

«Перша характеристика нової парадигми полягає в тому, що інформація є її сировиною: перед нами технології для впливу на інформацію, а не просто інформація, призначена для впливу на технологію, як було у випадку попередніх технологічних революцій».

Друга риса полягає у всеосяжності ефектів нових технологій. Оскільки інформація є інтегральна частина будь-якої людської діяльності, всі процеси нашого індивідуального і колективного існування безпосередньо формуються (хоча, зрозуміло, не детермінуються) новим технологічним способом.

Третя характеристика полягає в мережевій логіці будь-якої системи або сукупності відносин, що використовує ці нові інформаційні технології.

Четверта особливість, пов'язана з мережовим принципом, але явно не належить тільки йому, полягає в тому, що інформаційно-технологічна парадигма заснована на гнучкості. Процеси не тільки оборотні, організації та інститути можна модифікувати і навіть фундаментально змінювати шляхом перегрупування їх компонентів. [16, с. 59-60].

В контексті пропонованого аналізу звертає на основну увагу зміна самого трудового процесу як соціально-економічного середовища виникнення вартості (власне і цінності). Очевидно, що інформаційний трудовий процес має внутрішню логічну будову відмінну від індустріального трудового (переважно виробничого) процесу. Це пов'язане із тим, що в основі інформаційного трудового процесу лежить інформаційна технологія, яка стає основним інгредієнтом такого трудового процесу. Причини цього М. Кальтес вбачає у тому, що інформаційна технологія:

- в основному визначає здатність до інновації;
- робить можливим виправлення помилок і створення зворотного зв'язку на рівні виконавців;
- забезпечує інфраструктуру гнучкістю і адаптивністю в управлінні виробничим процесом [16, с. 59-60].

Кальтес М. визначає також появу нового поділу праці, для характеристики якого дослідник пропонує розглянути три виміри. Перший вимір відноситься до фактичних завдань, що виконуються в даному трудовому процесі. Другий – стосується відносин між даною організацією і її середовищем, включаючи інші організації. Третій вимір розглядає відношення між менеджерами і працівниками в даній організації або мережі. Кальтес М. називає перший вимір створенням вартості, другий – створенням відносин і третій – прийняттям рішень.

Визнаючи справедливність зазначеного підходу можна констатувати, що відносини мають місце і на першому та третьому рівнях. Більш того, вартість на першому рівні тільки створюється (по суті виступаючи собівартістю), однак її реальне встановлення (тобто поява ринкової ціни), як раз відбувається на другому та третьому рівнях. При цьому на другому –

відбувається встановлення ціни товару. А на третьому – ціни самої праці, яка була використана при створенні товару, який набув певної ринкової ціни.

На нашу думку, такий підхід в цілому не суперечить загальній логіці завдань трудового процесу (за М. Кельтесом), де він визначає такі функції фундаментальних завдань інформаційної праці:

- прийняття стратегічних рішень та планування, здійснюване керівниками;
- інновація в продуктах і процесах, що створюється дослідниками;
- пристосування, упаковка і націлювання інновацій, що здійснюється дизайнерами;
- управління відносинами між рішеннями, інновацією, дизайном і виконанням вироблене інтеграторами;
- виконання завдань за власною ініціативою та відповідно до власного розуміння, здійснюване операторами;
- виконання допоміжних, заздалегідь запрограмованих завдань, які не були або не можуть бути автоматизовані, «людськими роботами».

Однак при логічності будови, підхід, запропонований М. Кельтесом є занадто теоретизованим для цілей практичного використання. Досить широкий та змістовний огляд альтернативних теорій вартості (щоправда без їх критичного аналізу) міститься в праці російського автора Г. Трусова [17]. Серед підходів, що було розглянуто дослідником можна відлити дві групи: соціологічні та економічні (відповідно розроблені соціологами чи економістами). Однак, сукупність наведених підходів не дає можливості обрати універсальний, для практичного використання в існуючих господарських системах, за умов сучасних інформаційних трансформацій.

Висновки. На наш погляд, встановлюючи загальну їх тенденцію звертає на увагу, що безпосередньо економічні підходи пов'язані із використанням принципово великого, але вузькоспеціалізованого інструментарію. Такий інструментарій пов'язано із використанням значного математичного апарату, що ускладнює не лише його використання, а навіть і розуміння сутності викладених підходів.

Даним підходом по суті протиставляються соціологічні підходи до встановлення ціни та вартості. Однак, такі підходи базуються на логіко-філософських засадах та не містять реальної управлінської цінності. На наш погляд, така суперечка обумовлена з одного боку, браком інформації для вироблення нових методик, що пов'язані із існуючими підходами до обліку, контролю та аналізу самої праці. Існуючі методологічні підходи не дають вичерпної інформації про внутрішнє на сповнення трудового процесу та соціальні відносини, що на нього впливають. Відсутність відповідної інформації робить неможливим встановлення ціни інформаційної праці, то її ринкового оцінювання. Однак, за умов створення відповідної інформаційної бази, яка дає можливість обрахувати соціально-економічні процеси які пов'язані з процесом виникнення цінності інформації як окремого специфічного продукту та інформаційної праці як соціально-економічної дії пов'язаної з його перетворенням та просуванням.

Використана література:

1. Кемпбелл Р. Маркс, Канторович і Новожилов: реальні версії теорії вартості / Р. Кемпбелл // Наукові записки. Том 20. Економічні науки // Campbell, Roben W. Marx, Kantorovich, and Novozhilov: Stoimosl Versus Reality II Slavic Review. Volume XX, Number 3, October, 1961. (Переклад – Н. Деркач. Наукове редагування та скорочення – Ю. Бажал).
2. Маркс К. Капитал. Критика экономии / К. Маркс, Ф. Энгельс, изд.]. – 545 с.
3. Малахова Н. Б. Маржинализм: обреченная парадигма или реальный метод оценки экономического поведения? / Н.Б. Малахова, А.В. Литвиненко // Наукові праці ДонНТ . Серія: економічна. – Випуск 37-2. – С. 31-36.
4. Вальтух К. К. Теория стоимости: статистическая верификация, информационное обобщение, актуальные выводы / К. К. Вальтух // Вестник российской академии наук, 2005. – том 75, № 9. – С. 793-817.
5. Ланкастер К. Математическая экономика. Пер. с англ. Под ред. Д. Б. Юдина. – М.: Изд-во «Сов. Радио», 1972. – 464 с.

6. Макаренко П. М. Теорія ціни в товарному господарстві / П. М. Макаренко // Вісник Полтавської державної аграрної академії, 2011 – № 3. – С. 130-135.
7. Друкер П. Энциклопедия менеджмента [Текст] : 10-е изд. / пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 432 с.
8. Долан Э. Дж. Рынок: микроэкономическая модель / Э. Дж. Долан, Д. Лииндсей. – СПб.: Дело, 1992. – 496 с.
9. Мамонтова Н.А. Огляд теорій вартості: минуле і сучасність / Н.А. Мамонтова // Вісник Хмельницького національного університету, 2009. – № 3, Т. 1. – С. 128-132.
10. Белл Д. Социальные рамки информационного общества [Электронне видання]. – Режим доступа : <http://lib.socio.msu.ru>.
11. Белл, Даниел. Грядущее постиндустриальное общество : Опыт социал. прогнозирования / Даниел Белл; Пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Academia, 1999. – CLXX, 783, [3] с.
12. Сакайя Т. Стоимость, создаваемая знанием, или история будущего / под ред. В. Л. Иноземцева // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. – М. : Academia, 1999. – 640 с.
13. Шульгіна Л.М. Еволюція наукових поглядів щодо поняття «споживча цінність товару» / Л.М. Шульгіна, В.М. Мельничук // Маркетинг і менеджмент інновацій: науковий журнал. – № 2. – 2011. – С. 242.
14. Вальтух К. К. Информационная теория стоимости и законы неравновесной экономики. – М.: Янус-К, 2001. – 896 с.
15. Вальтух, Константин Куртович. Информационная теория стоимости / К. К. Вальтух; Рос. акад. наук, Сиб. отд-ние, Ин-т экономики и орг. пром. пр-ва. – Новосибирск : Наука : Сиб. изд. фирма, 1996. – 412 с.
16. Кастельс, Мануэль. Информационная эпоха : Экономика, общество и культура / Мануэль Кастельс; Пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана; Гос. ун-т. Высш. шк. экономики. – Москва, 2000. – 606, [1] с.
17. Трусов Г.Н. Развитие экономического инструментария на основе альтернативных теорий стоимости / Г.Н. Трусов // Вестник Южно-Российского государственного технического университета (НПИ). Серия социально-экономические науки. – 2010. – №1. – С. 82-98.

REFERENCES

1. Campbell, Roben W. Marx, Kantorovich, and Novozhilov: Stoimosl Versus Reality II Slavic Review. Volume XX, Number 3, October, 1961.
2. Marks K. Engels F. Capital. Criticism economy [*Kapital. Krytyka ekonomii*], p. 545.
3. Malakhova N.B., Lytvynenko A.V. Marginalism: doomed paradigm or the actual method of evaluating the economic behavior? [Marzhinalizm: obrechennaja paradigma ili real'nyj metod ocenki jekonomicheskogo povedenija?]. *Naukovi pratsi DonNTU. Seriya, ekonomichna – Proceedings DonNTU. Series, economic.* – Issue, Vol. 37-2, pp. 31-36.
4. Val'tuh K.K. Theory of value, a statistical verification, information synthesis, relevant conclusions [Teorija stojnosti, statisticheskaja verifikacija, jnformacionnoe obobshhene, aktual'nye vyvody]. *Vestnik rossijskoj akademij nauk – Bulletin of the Russian Academy of Sciences*, 2005, 75, No. 9, pp. 793-817.
5. Lankaster K. Mathematical economics [*Matematicheskaja Ekonomika*]. Per. s angl. Pod red. D. B. Judina – Per. from English. ed D. B. Judina, Moscow, Publishing house Sov. Radio , 1972, p. 464.
6. Makarenko P. M. Theory of prices in commodity economy [Teoriya tsiny v tovarnomu hospodarstvi]. *Visnyk Poltav'skoyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademiyi No 3 – Journal of Poltava State Agrarian Academy No 3*, 2011, pp. 130-135.
7. Druker P. Encyclopedia of Management, 10th ed., Per. from English [*Enciklopedija menedzhmenta*], 10-e izd. per. s angl., Moscow, Publishing House Williams, 2004, p. 432.
8. Dolan Je. Dzh. D. Liindsej Market, microeconomic model [*Rynok, mikroekonomicheskaja model'*]. Sankt-Peterburg, Deal, 1992, p. 496.
9. Mamontova N.A. Review of theories of value, Past and Present [Ohlyad teoriy vartosti: mynule i suchasnist']. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu – Bulletin Khmelnytsky National University*. 2009, No 3, T. 1, pp. 128-132.
10. Bell D. Social framework of the information society [*Social'nye ramki informacionnogo obshhestva*], available at: <http://lib.socio.msu.ru>.
11. Bell, Daniel The future post-industrial society: the social experience. forecasting, trans. from English. Ed. V. L. Inozemtsev [*Grjadushhee postindustrial'noe obshhestvo, Opyt social. Prognozirovaniya*]. Per. s angl. pod red. V. L. Inozemceva, Moscow, Academia, 1999, CLXX, 783, [3].
12. Sakajja T. The value created by knowledge, or history of the future, ed. V. L. Inozemceva [Stoimost', sozdavaemaja znaniem, ili istorija budushhego], ed. Inozemtsev V. L., Novaja postindustrial'naja volna na Zapade. Antologija– *New wave of post-industrial West. anthology New wave of post-industrial West. Anthology*, Moscow, Academia, 1999, p. 640.
13. Shul'hina L.M., Mel'nychuk V.M. The evolution of scientific views on the concept of "consumer value product" [Evoljutsiya naukovykh pohlyadiv shchodo ponyattya «spozhyvcha tsinnist' tovaru»]. *Marketynh i menedzhment innovatsiy, naukovyy zhurnal – Marketing and Management Innovation, Journal*. No 2, 2011, p. 242.
14. Val'tuh K. K. Information theory of value and the law of non-equilibrium of the economy [*Informacionnaja teorija stoimosti i zakony neravnovesnoj jekonomiki*]. Moscow, Janus-K, 2001, p. 896.

15. Val'tuh, Konstantin Kurtovich Information theory of value [*Informacionnaja teorija stoimosti*]. Novosibirsk, Nauka, 1996, p. 412.
16. Kastel's, Manujel' The Information Age, Economy, Society and Culture [*Informacionnaja jepoha, Jekonomika, obshhestvo i kul'tura*]. Ed. OI Shkaratan, Gos. Univ. High. wk. economy, Moscow, 2000, p. 606, Vol. 1.
17. Trusov G.N. The development of economic instruments based on alternative theories of value [Razvitie jekonomicheskogo instrumentarija na osnove al'ternativnyh teorij stoimosti]. *Vestnik Juzhno-Rossijskogo gosudarstvennogo tehničeskogo universiteta (NPI). Serija social'no-ekonomičeskie nauki No 1 – Bulletin of the South-Russian State Technical University (NPI). A series of social and economic sciences, No 1*, Novočerkassk. 2010, pp. 82-98.

Рецензия: д.е.н., д.т.н., проф. Андрушків Б. М.

Reviewed: Dr., Prof. Andrushkiv B. M.

Received: February, 2013

1st Revision: April, 2013

Accepted: April, 2013

